

A program részben a Miniszterelnökség Családokért Felelős Tárcá Nélküli Miniszter megbízásából a Nemzeti Tehetség Program által meghirdetett NTP-TMV-M-21-B-0029 azonosító számú pályázati támogatásból valósul meg.

Tanuló neve:

Kategóriája:

Iskolája:

Osztálya:

.....
.....

II.b/2.

.....
.....

54. Irinyi János Országos Középiskolai Kémiaverseny

2022. január 13.

Iskolai forduló – II.b/2. kategória

Munkaidő:

120 perc

Összesen:

100 pont

- ✓ A periódusos rendszer az utolsó oldalon található. A periódusos rendszert nyugodtan letépheted a feladatlap végéről, ha úgy könnyebben tudod használni. Ezt az utolsó oldalt nem kell beadnod.
- ✓ Egyéb segédeszközként csak toll és számológép használható.
- ✓ Az elméleti és a számolási feladatokat is a feladatlapon oldd meg!

PONTÖSSZESÍTŐ Az iskola, illetve a javító tanár tölti ki!		maximális	elért pont
		E1.	12
	E2.	18	
	E3.	18	
	Sz1.	10	
javító tanár:	Sz2.	13	
	Sz3.	8	
	Sz4.	14	
	Sz5.	7	

Feladatkészítők: Dóbbéné Cserjés Edit, Forgács József, Lente Gábor, Musza Katalin, Nagy Mária,
Tóth Albertné, Tóth Imre, Várnagy Katalin

Szerkesztő: Ósz Katalin (oszk@gamma.ttk.pte.hu)

Lektorok: Nagy Mária, Várnagy Katalin

Feladatsor

Elmélet

E1. feladat

12 pont

Három gázhalmazállapotú vegyület (A, B és C) egyaránt szennyezi a levegőt. A három vegyületben ugyanannyi atom van, és az összetételükben az egyik atom azonos.

A gázokat lehűtve A színe megváltozik. Hűtéskor B szilárdul meg a legnagyobb hőmérsékleten, és ez a szilárd halmazállapotú vegyület szobahőmérsékleten, légköri nyomáson szublimál.

Mindhárom vegyület oldódik vízben, illetve reagál vízzel.

A és C lehet oxidáló- és redukálószer is. Az A vegyület képes oxidálni a C vegyületet.

a) Mi a három gáz?

A:	B:	C:
-----------	-----------	-----------

b) Hogyan reagál A C-vel? Reakcióegyenlettel válaszolj!

c) Hogyan változik meg az A gáz színe hűtéskor? Reakcióegyenlettel indokold a változást!

d) Hogyan tudnád megkülönböztetni a három gázt? Írd le, hogy milyen módon és milyen tapasztalatok alapján tennél különbséget a gázok között!

E2. feladat**18 pont**

A foszforsav (vagy más néven ortofoszforsav) háromértékű sav, amely egyik lépésében sem erős, ezért nátrium-hidroxiddal a kiindulási anyagmennyiség-arányoktól függően többféle reakcióba is léphet. Ezekben a reakciókban szabályos és savanyú sók képződhetnek.

- Írd fel azt a reakciót, amelyben a foszforsav háromszoros anyagmennyiségű nátrium-hidroxiddal reagál, s a vízén kívül csak egyetlen, *régebben duguláselhárításra használt* termék, a trinátrium-foszfát képződik!
- Mi a trinátrium-foszfát hétköznapi neve?
- Írd fel azt a reakciót, amelyben a *régebben műtrágyákban használt* dinátrium-hidrogénfoszfát képződik!
- Írd fel azt a reakciót, amelyben a *régebben fogkrémekben használt* nátrium-dihidrogénfoszfát képződik!

A foszforsav hajlamos úgynevezett izopolisavak képzésére is (miközben oxidációs szám-változás nem történik). Ezeket elsősorban nátriumsóként, szilárd formában könnyű előállítani.

- Írd fel azt a reakciót, amelyben 2 mol nátrium-dihidrogénfoszfátból melegítés hatására 1 mol víz és egyetlen másik, *régebben egyes sütőporokban használt* anyag (dinátrium-dihidrogén-difoszfát) képződik!

- Írd fel azt a reakciót, amelyben 1 mol dinátrium-dihidrogén-difoszfátból melegítés hatására 1 mol víz és egy másik anyag (nátrium-metafoszfát) 2 molja képződik!

- Írd fel azt a reakciót, amelyben 2 mol dinátrium-hidrogénfoszfátból melegítés hatására vízén kívül csak egyetlen, *régebben főzés nélkül elkészíthető pudingokban használt* anyag (tetranátrium-difoszfát) képződik!

- Rajzold fel a négyszeresen negatív difoszfácion szerkezeti képletét! Mennyi a foszfor oxidációs száma itt, és a korábbi kérdésekben szereplő foszfácionok esetén?

E3. feladat

18 pont

A szilveszteri hangulatban néhány szénhidrogén szerkezeti képletét a szokottnál vidámabb formában írtuk fel (a szerkezetekben a hidrogéneket nem jelöltük). A pontozott vonalakon add meg mindegyik vegyület szabályos nevét!

Válaszolj a következő kérdésekre a fenti ábrán szereplő szerkezeti képletek felrajzolásával vagy a hozzájuk tartozó nevek megadásával:

a) Melyik szerkezet(ek)ben van királis szénatom?

b) Melyik(ek)ben van a legkevesebb hidrogénatom?

c) Melyik(ek)ben nincsen olyan szén, amelyhez pontosan két hidrogén kapcsolódik?

Számolás

A számolási feladatokat is a feladatlapon oldd meg!

Sz1. feladat

10 pont

100,0 g tiszta etil-alkoholból (C_2H_6O) és elemi jódból (I_2) fertőtlenítő oldatot készítünk. Az oldatban a jód tömegszázaléka éppen ötszöröse a jód anyagmennyiség-százalékának. Mennyi jódot oldottunk az etil-alkoholban?

Sz2. feladat**13 pont**

Valamily ismeretlen (X) elem az oxigénnel igen változatos összetételű vegyületeket alkot. Az X_mO_n összetételű vegyület tömegszázalékos oxigéntartalma 18,39 %, az X_nO_m képletű vegyületé 47,41 %. Mi a tömegszázalékos összetétele az X_2O_7 vegyületnek? Mi lehet az X elem?

Sz3. feladat**8 pont**

A kémiaszakkörös diákok is készülnek a karácsonyra: az iskola udvarán felállított karácsonyfa díszítéséhez 10 db, egyenként 200 cm^2 felületű gömböt szeretnének $0,01 \text{ mm}$ vastagságú ezüstréteggel bevonni. Mennyi ideig kell $3,0 \text{ A}$ erősségű árammal elektrolizálniuk ezüst-nitrát-oldatot, hogy elérjék a gömbökön a kívánt rétegvastagságot? Az ezüst sűrűsége $10,5 \text{ g/cm}^3$.

Sz4. feladat**14 pont**

Egy $1,00 \text{ m}^3$ térfogatú tartályba $35,0 \text{ mol H}_2$ -t és $35,0 \text{ mol I}_2$ -t adunk. A tartály hőmérsékletét $440 \text{ }^\circ\text{C}$ -ra melegítjük és megvárjuk, amíg beáll az egyensúly. Egyensúlyban a HI koncentrációja $54,6 \text{ mol/m}^3$. Ezután a tartályhoz – a hőmérséklet és a térfogat változtatása nélkül – még $10,0 \text{ mol}$ hidrogént és $15,0 \text{ mol}$ neont adunk. Számítsd ki az új egyensúly beállta után az elegy anyagmennyiség-százalékos összetételét!

Sz5. feladat**7 pont**

Valamely ionvegyület moláris tömege 100 g/mol, kationjának és anionjának tömegaránya 2:3. A vegyületnek kb. 1000 °C-on való hevítése gázfejlődéssel jár, a visszamaradó szilárd vegyületnek 28,58 tömeg%-a oxigén. Mi a feladatban szereplő két ionkötésű vegyület képlete és hétköznapi neve? Mi az 1000 °C-on való hevítéskor bekövetkező folyamat hétköznapi neve?

1

1	H 1,0	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
2	He 4,0																		
3	Li 6,9	Be 9,0																	
11	Na 23,0	Mg 24,3																	
19	K 39,1	Ca 40,1	Sc 45,0	Ti 47,9	V 50,9	Cr 52,0	Mn 54,9	Fe 55,8	Co 58,9	Ni 58,7	Cu 63,5	Zn 65,4	Ga 69,7	Ge 72,6	As 74,9	Se 79,0	Br 79,9	Kr 83,8	
37	Rb 85,5	Sr 87,6	Y 88,9	Zr 91,2	Nb 92,9	Mo 96,0	Tc -	Ru 101,1	Rh 102,9	Pd 106,4	Ag 107,9	Cd 112,4	In 114,8	Sn 118,7	Sb 121,8	Te 127,6	I 126,9	Xe 131,3	
55	Cs 132,9	Ba 137,3	La 138,9	Hf 178,5	Ta 180,9	W 183,8	Re 186,2	Os 190,2	Ir 192,2	Pt 195,1	Au 197,0	Hg 200,6	Tl 204,4	Pb 207,2	Bi 209,0	Po 209,0	At 210,0	Rn 222,0	
87	Fr -	Ra -	Ac -	Rf -	Db -	Sg -	Bh -	Hs -	Mt -	Ds -	Rg -	Cn -	Nh -	Fl -	Mc -	Lv -	Ts -	Og -	

Ezt a periódusos rendszert tartalmazó utolsó lapot nyugodtan tépd le a feladatsorról, hogy könnyebben tudd használni. Ezt a lapot nem kell beadnod a verseny végén.

58	Ce 140,1	Pr 140,9	Nd 144,2	Pm -	Sm 150,4	Eu 152,0	Gd 157,2	Tb 158,9	Dy 162,5	Ho 164,9	Er 167,3	Tm 168,9	Yb 173,0	Lu 175,0
90	Th 232,0	Pa 231,0	U 238,0	Np -	Pu -	Am -	Cm -	Bk -	Cf -	Es -	Fm -	Md -	No -	Lr -